

En tenslotte mogen wij tegen den Heer Stap aanvoeren zijn eigen „Gereformeerd Jongelingsblad”. De eind-redacteur, de heer P. van Nes, heeft in het nummer van 18/11/1932 met groote waardeering en instemming melding gemaakt van „Dr Kuypers baanbrekende arbeid”, waardoor deze, met „ons protestantsch-christelijk volksdeel”, met recht tegen de sociaal-democraten mocht zeggen, dat niet deze de eer wegdragen van veel verbeteringen op sociaal gebied, doch dat, reeds voordat „er ook maar één sociaal democraat in het publiek daarvoor pleitte”, onze menschen en dan ook in het bijzonder Dr Kuypers daarvoor zijn opgekomen. En hij citeert daarbij de volgende woorden, door Dr A. Kuypers geschreven in 1871 (zie blz. 195 in het bovengenoemde nummer):

„Het verraadt geestesarmoë, als de Kerk van Christus de levensvragen van den dag niet onder de oogen durft zien. Toch durfde zij dat tot dusver niet; en daarvan maakt dit kernachtig geschriftje haar zeer terecht een hoogsternstig verwijt. Een levensvraag kan, juist wijl zij een levensvraag is, nooit buiten het terrein van haar werkzaamheid liggen. Elke levensvraag toch, en bovenal het „vraagstuk van den arbeider”, ontstaat door een nood, een ellende, een jammer, en is dus een vraag naar den genezenden balsam voor een pijnlijke wonde van ons menschelek leven. Hoe wil men zich dan een Kerk van Christus denken, zonder hart voor zulk een lijden en zonder den innerlijken drang, om haar Heiland, dien ze aanbidt, ook hier in de majesteit Zijner reddende heil-aanbrengende liefde te doen schitteren?”

Wij zouden willen vragen of de Heer Stap, als hij de werktaking e.d. buiten de bemoeienissen der Kerk wil houden, zulk een staking niet rekent tot de „levensvragen”, waarvan, naar Dr Kuypers woord, de kerk er geen enkele mag laten liggen.

De geachte schrijver in het Jongelingsblad, die dit citaat ons gaf, teekent daarbij niet aan, dat hij de opvatting van Dr Kuypers onjuist acht. Integendeel, zijn artikel getuigt van groote waardeering voor het initiatief van Dr Kuypers.

Uit onze opmerkingen is gebleken, dat wij in zulk een waardeering zeker niet achterstaan, maar wij meenen dan ook toch wel aanleiding te hebben den Heer Stap in overweging te geven na te gaan in hoeverre zijn opvatting al dan niet afwijkt van hetgeen zijn medewerker, de Heer van Nes niet alleen, maar ook de theoloog Dr Kuypers niet slechts heeft gepredikt, maar ook praktisch in zijn leven heeft toegepast. Want niet alleen dat Dr Kuypers iets gezegd heeft tot de Kerk om dan zelf meer op het politieke terrein werkzaam te zijn; neen, ook op den kansel zelf „zwoeg Dr Kuypers van deze dingen niet”, zooals de Heer van Nes dan in hetzelfde artikel met een nieuw citaat ons mededeelt.

Dat de Kerk t.a.v. ook het stakings-vraagstuk een taak heeft, hoop ik hierboven wel te hebben aangetoond als niet maar een particuliere opvatting van mij. Dit is het voornaamste; op dit primaire begrip zullen wij het eerst samen eens moeten worden. Vanzelfsprekend is daarna direct van belang, HOE zij deze taak zal aanvaarden. Men sta mij toe, dat ik daarop nu hier niet inga. Want, zoolang het primaire nog in twijfel getrokken wordt, heeft het weinig zin, over het secundaire te spreken.

POPULAIR-WETEN- SCHADDELUKE SCHETSEN

De mensch als persoon.

V.

Een vorige maal concludeerden wij, dat de geest des menschen een eigen substantie heeft.

Daarmede zijn wij natuurlijk nog allerminst aan het slot van de vragen, die bij de behandeling van ons onderwerp zich aan ons opdringen.

Eigenlijk kunnen wij wel zeggen, dat wij nog slechts het allereerste begin hebben gemaakt met de bespreking van deze problemen.

Immers, onmiddellijk doet zich de vraag voor, of er nu ook andere gegevens der Gereformeerde dogmatiek zijn, welke wij mogen of welke wij moeten zien als middelen om ons licht te geven over de vraag, hoe onze eigen persoon is georganiseerd.

Een van de belangrijkste kwesties hierbij is dan weer deze, of wij de Locus de Christo in de dogmatiek, het hoofdstuk, dat handelt over de persoon van den Zaligmaker, mogen zien als een middel om onze psychologische kennis te verkrijgen.

Zelfs zou de vraag zoo gesteld kunnen worden, of wij wel een Gereformeerde psychologie kunnen opbouwen zoolang wij geen rekening houden met hetgeen de Gereformeerde dogmatiek omtrent de persoon van den Zaligmaker ons heeft geleerd.

Natuurlijk gaan wij hierbij uit van de vooronderstelling, dat hetgeen de kerk leerde en hetgeen de dogmatiek betoogde over de persoon van onzen Heiland op de Schrift is gegrond en dus beschouwd moet worden als de begripsmatige uitdrukking van hetgeen de Heilige Schrift zelf ons zegt.

Ik sluit met de volgende conclusies:

De Kerk, als de draagster van de openbaring Gods, welke wij erkennen te zijn richtsnoer voor de bepaling van onze levenshouding, mag niet verdrongen worden en mag zich niet laten verdringen van eenig terrein, waarop eenig lid der Kerk gevaar zou loopen met Gods wetten in conflict te komen.

De Kerk zelf zal hebben uit te maken of bepaalde vraagstukken al of niet het geloofs-leven van hare leden kunnen raken en mitsdien ook haar belangstelling vereischen. Derden, die hun meening aan de predikanten zouden opdringen, kunnen de ambtsdragers niet ontheffen van hunne aansprakelijkheid voor het bloed dergenen, die aan hun zorgen zijn toevertrouwd.

Elk mensch, hetzij patroon, hetzij arbeider, heeft, ook in het vraagstuk van zijn dagelijksche roeping, te maken met Gods wetten, hem persoonlijk gesteld en draagt dus ook een persoonlijke verantwoordelijkheid jegens God.

Het vraagstuk van uitsluiten of staken, ligt niet aan den omtrek van het leven, maar raakt de kern daarvan, omdat zij raakt de verhouding waarin elk mensch rechtstreeks tegenover God staat. Het is geen technisch vraagstuk zooals trustvorming (zie boven De Moor), e.d., maar een direct het geloofs-leven rakende daad van elk mensch individueel.

De leiding, welke van den Heer Stap e.a. uitgaat, zoowel in het stakings-vraagstuk, als in dat van de taak van de Kerk, mag niet aanvaard en moet verworpen worden, totdat aan de Schrift ontleende argumenten worden aangevoerd, die van ongelijk overtuigen.

's Gr.

A. SCHILDER.

HET BOEK VAN DE WEEK

Newton's Principia, door Dr H. J. E. Beth.
(Deel IV en V der Historische Bibliotheek voor de exacte Wetenschappen). — P. Noordhoff, Groningen, 1932.

De Historische Bibliotheek voor de exacte Wetenschappen, die bij de firma Noordhoff verschijnt, is weer met een belangrijke publicatie uitgebreid.

Aangevangen met de schitterende uitgave van Euclides' Elementen door Dr E. J. Dijksterhuis, werd spoedig daarna de Inleiding in de niet-euclidische meetkunde op historischen grondslag door Dr H. J. E. Beth als zeer waardevolle aanwinst erin opgenomen. En thans heeft Dr Beth andermaal een belangrijke studie voor deze Bibliotheek geleverd, handelende over Newton's beroemde Principia.

Deze studie, het is van een man met een reputatie als die van Dr Beth niet anders te verwachten, is uitgegroeid tot een monumentaal werk.

In het voorwoord herinnert de schrijver eraan, dat het onderwijs in de beginselen der natuurwetenschap het stempel draagt van Newton, zooals het onderwijs in de schoolmeetkunde dat van Euclides; dientengevolge is kennismaking met Newton's hoofdwerk van uitnemend belang te achten

Er zijn er te allen tijde geweest, die meenden, dat het ten eenenmale ongeoorloofd is, het hoofdstuk over den Christus te betrekken in de vragen der zielkunde.

Dit oordeel was dan wel op verschillende manieren geadstrueerd. Sommigen betoogden, dat de persoon van Christus een mysterie is en dat wij deswege nooit het mysterie van Zijn heilige persoon mogen pogen uiteen te rafelen, om daardoor gegevens voor de zielkunde te verkrijgen. Zij meenden, dat wij ons hier bewegen op het gebied van het onkenbare, althans van het ondefinieerbare, en dat wij om die reden dan ook verstundiger doen, de heerlijkheid van den Heiland niet te ontluisteren door het pogen, de dogmatische gegevens omtrent Zijn persoon te gebruiken voor onze psychologische inzichten.

Al kwam nu dit bezwaar meestal uit den kring van hen, die in het algemeen geen vrienden van scherpe dogmatische formuleeringen konden worden genoemd, toch hoort men ook een enkele maal in Gereformeerden kring wel eenzelfde opmerking.

Anderen waren het, wat de conclusie betreft, wel met de voorgaande groep van hen, die bezwaren maakten, eens, maar dan toch op eenigszins gewijzigden grond.

Zij zochten niet in het mysterieuze en onkenbare van de persoon van den Middelaar grond voor hun bezwaren, maar veel meer in de heiligheid van Zijn persoon.

Zij ontkenden niet, dat de leer omtrent Christus misschien wel gebruikt kon worden op de wijze als boven werd aangegeven, maar zij ontkenden wel, dat de dogmata omtrent den Middelaar op deze wijze gebruikt mochten worden.

Zij oordeelden wel, dat veel omtrent Hem ons bekend was, zoodat allerlei bijzondere punten uit de sfeer van het mysterie waren uitgekomen en voor onze kennende functie open en klaar neergelegd, maar zij ontkenden wel, dat wij het recht hebben, om deze gegevens nu ook aan te wenden

voor allen, die de beginselen van wiskunde en natuurwetenschap onderwijzen of zullen onderwijzen.

De vorm van de Principia herinnert bijzonder aan die van Euclides' Elementen. Het werk vangt aan met een stel definities, gevolgd door de Axiomata (leges); dan volgen de Propositiones, waarbij elk der volgende steunt op de voorafgaande en tenslotte op de leges en de definities. Zoo bouwde Newton een bewijsvoering op in zuiver wiskundigen vorm. Hierdoor wilde hij zijn tegenstanders dwingen hun kritiek te richten op bepaalde punten in het betoog en niet op bijzaken (zooals hem was overkomen bij zijn eerste publicatie over het licht en de kleuren).

Van deze definities en leges heeft de schrijver den oorspronkelijken tekst gegeven, vergezeld van een vertaling. Van de proposities is alleen de vertaling gegeven, hier streefde de schrijver in het bijzonder naar duidelijkheid, waaraan de uitdrukkingen van Newton dikwijls is opgeofferd. Het lijkt me toe, dat hiermee de lezers van het boek alleszins gebaat zijn.

Het apparaat der analyse voorzoover Newton dit bij zijn uiteenzettingen noodig heeft, geeft hij in zijn methode der eerste en laatste verhoudingen (limiten). De exhaustie-methode der Grieken, met haar wijdoopige indirecte bewijzen, wil Newton, naar eigen zeggen, op deze wijze ontgaan, terwijl hij de methode der Indivisibilia verwierpt, omdat ze een deugdelijken grondslag mist.

Aansluitend aan de diepgaande beschouwingen omtrent het gebruik der exhaustie-methode in de Griekse wiskunde, zooals Dr Dijksterhuis die gaf in zijn bewerking van de Elementen van Euclides, lascht Dr Beth een samenvattend overzicht van de beteekenis dezer methode in, en bespreekt daarna Cavalieri's methode der Indivisibilia. Daarna volgt een opsomming van de reeks der Lemmata, waarin Newton zijn methode heeft samengevat. Ten slotte wijst de schrijver erop, dat Newton door deze Lemmata te gebruiken zijn fluxie-rekening ontberen kan. „Hij (Newton) gebruikt nu feitelijk alleen de grondbeginselen der infinitesimaalrekening, maar niet de techniek, waardoor zij pas tot „rekening” wordt verheven. Hij maakt daardoor de volgende bewijzen omslachtig en dikwijls gekunsteld.... Dat hij haar toepassing zoo lang mogelijk uitstelt, en er dan nog zoo weinig mogelijk gebruik van maakt, kan hierdoor verklaard worden, dat in zijn tijd slechts enkelen zich van zijn reken-apparaat konden bedienen; ook was hij wellicht bevreesd, dat die rekening een wapen kon worden in de handen van de bestrijders van zijn wereldstelsel.”

Een geheel hoofdstuk wijdt Dr Beth aan het bekende Scholium aangaande ruimte en tijd, dat na de definities volgt. Aanknopen aan Newton's beschouwingen over absolute en relatieve ruimte en tijd, geeft Dr Beth een kort historisch exposé van de relativiteitstheorie tot op Einstein.

Zeer breedvoerig gaat de schrijver na, hoe Newton tot de ontdekking van zijn gravitatiewet gekomen is. Gebruik makend van de nieuwste publicaties over deze kwestie, trekt Dr Beth zijn conclusies, die het raadsel van het ontstaan der Principia tot oplossing brengen. Bijzonder boeiend zijn de gedeelten van het boek, die daarover handelen.

In een verhandeling over de organisatie van de persoon des menschen.

Zoo komt dan van twee zijden bezwaar tegen de opvatting, dat de Locus de Christo uit de dogmatiek ons iets zou kunnen zeggen over de organisatie van de persoon van den mensch.

De één grondt het bezwaar op het niet kenbaar zijn van de persoon van den Heiland, de ander voor het daarvoor te heilig zijn van de persoon van den Middelaar.

Wij willen deze bezwaren eerst onder de oogen zien naar hun algemeenen zin en daarna in verband met het speciale punt, dat ons thans bezig houdt.

Stel een oogenblik, dat de eerste groep van degenen, die bezwaar maken tegen het gebruik van den Locus de Christo op de bovenomschreven wijze, gelijk hadden, dan zouden wij moeten concluderen, niet slechts tot een te mysterieus zijn van de persoon van den Middelaar om de gegevens omtrent Zijn persoon te verwerken in een studie over de persoon van den mensch, maar ook tot een algeheele onkenbaarheid van de persoon van den Zaligmaker. In dat geval zouden wij steeds moeten zeggen, dat de persoon van den Middelaar een mysterie is.

Zelfs deze uitdrukking zou niet kunnen worden gebruikt. Immers wanneer wij zeggen: de persoon van den Middelaar, dan drukken wij daardoor toch reeds uit, dat wij omtrent Hem weten, dat Hij een persoon was. En deze wetenschap berust reeds op verstandelijk overleg. Zonder de gegevens van de Schrift denkend te verwerken, is zelfs een conclusie als de genoemde niet mogelijk.

Feitelijk berust dan ook het bezwaar van hen, die de mysterieuze onkenbaarheid van den Christus vooropstellen, niet op voor een gereformeerd mensch te handhaven grond.

Indien wij toch in den Locus de Christo de

In h
De
het w
zijn g
fout in
nam h
moest
neming
sing v
hij in
Deze
onjuist
Wel
Kepler
de pla
het vi
streeks
aantrel
legen
strek
de ba
hierme
aan de
gedach
versch
gelijke
massal
Newto
dit ma
Eers
aarde
velden
De st
aarde
schen
groote
„vis a
het m
geconc
Newto
gravit
Dit
gedach
Nog
brengt
Newto
De g
Boek
kan h
bestrij
in Bo
Newto
opvatt
Op
Dr Be
geeste

In t
zaken
voren
gezwe
worde
Het
raking
zien
hij mo
wet k

persoo
paalde
het be
niet n
Teg
dus a
Locus
dogma
rechte
recht
Locus
werke
over

Iets
die m
van C
ontrei
het h
Alho
kunne
volkom
Imme
kennis
Toch
kennis
wetens
Trouw
Christ
met d
Wan
drukke
tigen
men t
paalde
te gev
Wan
schelij
uitdru